

Teorija in praksa II, šte. 11, Ljubljana 1965, str. 1748—1759.

Zdravko Mlinar: Sociološki kriteriji v graditvi mestnih naselij. Problemi IV, Ljubljana september 1966, šte. 42—43, str. 748—759.

Igor Vrišer: Nekaj misli o geografskem proučevanju mest. Geografski obzornik IX, šte. 3—4, Ljubljana 1962, str. 25—30.

MILAN NATEK

ČASOPIS ZA ZGODOVINO IN NARODOPISJE

Septembra 1966. leta je izšla v Mariboru prva številka obnovljene revije Časopis za zgodovino in narodopisje — Nova vrsta — 1. letnik 1965. Pobude za obnovo revije so dokaj stare, k njihovi uresničitvi pa je pripomogel razvoj kulturno-znanstvenih ustanov in v letih 1959 do 1961 ustanovljenih šest visokošolskih zavodov v Mariboru. Pobudo so uresničili Združenje visokošolskih zavodov in Zgodovinsko društvo kot izdajatelja ter Založba Obzorja kot založnica.

Casopis za zgodovino in narodopisje je začel izhajati že leta 1904 v Mariboru in je ob času okupacije štel svoj 35. letnik. Poleg drugih je bilo v njem objavljenih več geografskih prispevkov, največ izpod peresa Franja Baša. Letnik 1965 obsega 226 strani, dodano pa mu je na 70 straneh bibliografsko kazalo za letnike od 1926 do 1940, ki ga je sestavil Stanislav Kos. S ponovno oživitvijo revije obstaja možnost intenzivnejšega prikazovanja raziskovalnih dosežkov na področju severo-vzhodne Slovenije, ki ga zajemajo prispevki. Še več, znanstveni delavci tega področja so dobili pobudo za nadaljnje raziskovalno delo, s čimer bo seznanjena tudi širša slovenska javnost. Priznati moramo, da je tudi nam geografom in sorodnim strokam primanjkovalo pisanih virov vedno, kadar smo se v svojih raziskavah dotaknili severo-vzhodne Slovenije. Objave raziskav s tega področja v drugih znanstvenih revijah niso bile pogoste, nekoliko so reševali to pomanjkanje samo občasni zborniki. V prvi številki revije najdemo med drugim prispevke s področja arheologije, etnologije, zdravstva, starejše zgodovine in zgodovine NOB, geografije itd. Uredništvo si je zastavilo nalogo objaviti v nekaj prvih številkah tudi tehtne razprave, pripravljene že za 36. predvojni letnik, ki pa zaradi okupacije ni izšel. V prvem letniku sta objavljena dve takšni študiji.

Za geografje je ponovna oživitev Časopisa za zgodovino in narodopisje še posebej važna, saj so že v njeno prvo obnovljeno številko vključene kar tri geografske študije, ki obravnavajo geografsko problematiko severo-vzhodne Slovenske regije. Intenzivne družbeno geografske raziskave v zadnjih letih so posledica dejavnosti geografov na Pedagoški akademiji v Mariboru in nekaterih drugih iz Ljubljane. Delni rezultati teh raziskav pa so prav v tej reviji prvič prikazani. Njihovi avtorji so Borut Belc, Vladimir Bračič in Jakob Medved.

„Spremembe zemljiško posestne strukture v Ljutomerško-ormoških gorah med leti 1824 in 1961“ je naslov razprave Boruta Belca. Avtor prikaže močno odvisnost velikosti in porekla posesti od zemljiških kategorij. Najboljši vinogradi so bili tukaj v lasti meščanov in drugih posestnikov izven tega področja, zaradi česar je bil seveda delež tuje posesti po katastrskih občinah z veliko vinogradi izredno visok, v Nunski grabi 92,2% vse zemlje, v Gresovčaku 95,1% vse zemlje itd., medtem ko je bilo posesti v

tujih rokah veliko manj tam, kjer so bile površine vinogradov majhne. V teh zadnjih je bilo zato več srednje velikih kmetov in seveda veliko manj ali skoraj nič viničarjev. Po vojni se je zunanji videz pokrajine spremenil glede na dotedanjo posestno strukturo. Večina nekmečkih vinogradov je prešla v družbeno last, državna posestva pa so tu naredila velike parcele, brez značilnih viničarij in kleti na slemenih. Močna deagrarizacija v zadnjih letih je to samo še pospešila.

Podobni problemi so v vinorodnih Halozah, ki jih je Vladimir Bračič prikazal podrobneje na primeru dveh katastrskih občin, Paradiža in Dolan. Tudi tukaj je nekmečka zemlja, predvsem vinogradi, prešla v družbeni sektor. Na mestu nekdanjih majhnih in večjih vinogradov se na vedno večjih površinah širijo čez slemena moderne terase, na katerih opravljajo vse delo traktorji. Prebivalstvo se odseljuje v mesta ali v dolino, majhne koče pa se umikajo pred terasnimi vinogradi. Prebivalstvo se koncentrira v dolinskih naseljih, od koder se vozi na delo drugam ali pa dela v družbenih vinogradih.

Jakob Medved je podal po petih razdobjih pregled propadanja gorskih kmetij v Mežiški dolini. Število kmetij se je zmanjšalo od leta 1850 od 761 na 653 do leta 1962, še bolj pa se je zmanjšala njihova posest. Veliko kmetijskih površin v višjih legah vedno bolj prerašča grmovje, ob prometno dobro povezanih dolinah pa nastajajo številne nove hiše tistih, ki so se odselili z višin. Zaradi razlastitve veleposestnikov in drugih neagrarnih lastnikov je prešlo po vojni v tem področju 47,9% celotne površine v splošno ljudsko premoženje.

Razen omenjenih treh študij nas še posebej zanimata študiji Jožeta Koropca o Spodnjepolskavskem urbarju iz leta 1663 in Franja Baša o karakterologiji prebivalstva v Stajerskem Podravju. S konceptom, ki nam ga kaže prvi letnik obnovljene revije in ki je nakazan tudi v uvodnih prispevkih, je možno kompleksno prikazati znanstveno raziskovalne dosežke v vzhodni Sloveniji.

MIRKO PAK

IVAN CRKVENCIC,

AFRIKA, REGIONALNA GEOGRAFIJA,
Zagreb 1966

Crkvencičeva knjiga se pri prebiranju pokaže za delo, ki je zanimivo v vsebinskem in metodološkem pogledu. Knjiga je pravzaprav vzbudila naše zanimanje, takoj ko se je pojavila na knjižnem trgu in še preden smo jo dobili v roke. Vzrokov za to zanimanje je več. Najprej že dejstvo, da gre za opis kontinenta, ki je v zelo dinamičnem razvojnem procesu in nam je zato vsako delo, ki ga nam skuša približati, zelo dobrodošlo. Da je Afrika polna razvojnih sprememb, ni treba posebej dokazovati. Da pa sta značaj in struktura teh sprememb tolikšni, da ne gre pri tem le za evolucijo temveč za marsikatero prav revolucionarne spremembe, je manj otipljivo. V mislih imamo zlasti nekatere najbolj dinamične poteze družbenogeografske narave, ki so povezane s političnim, ekonomskim in kulturnim osamosvajanjem afriških dežel. Te se tako hitro preoblikujejo, da jih komajda registriramo, kaj šele tolmačimo. Spremljati vso to dinamiko v periodičnem tisku je težavno že zaradi raztresenosti virov, še bolj pa zaradi vse preveč heterogenih in marsikdaj komaj sprejemljivih metod prikazovanja in interpretiranja. Zato nas toliko bolj pritegne